

GLOSA

DO POSTANOWIENIA SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 28 LUTEGO 2023 R., I KZP 13/22 (APROBUJĄCA)

SZYMON KRAJNIK*

DOI: 10.26399/iusnovum.v17.4.2023.33/s.krajnik

STRESZCZENIE

Niniejsza glosa odnosi się do tezy oraz rozważań wyrażonych w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2023 r., I KZP 13/22, dotyczącym wyjątku od zasady specjalności unormowanym w art. 14 ust 1 lit. b Europejskiej konwencji o ekstradycji. Autor przedstawia argumentację dotyczącą szerokiego kontekstu prawnomiędzynarodowego analizowanego unormowania, która rozwija i potwierdza trafność stanowiska Sądu Najwyższego co do szerszego niż leksykalne rozumienia pojęcia „ostatecznego zwolnienia”. Ponadto w publikacji odniesiono się do charakteru omawianego wyjątku w świetle standardu ochrony wyznaczanego przez art. 52 ust. 4 Konstytucji RP.

Słowa kluczowe: ekstradycja, zasada specjalności, Europejska konwencja o ekstradycji, wyrok łączny, kara łączna

GLOSS ON THE JUDGEMENT OF THE SUPREME COURT OF 28 FEBRUARY 2023, I KZP 13/22 (EXPRESSING APPROVAL)

ABSTRACT

The present gloss refers to the thesis and considerations expressed in the Supreme Court judgement of 28 February 2023, I KZP 13/22, concerning the exception to the rule of speciality stipulated in Article 14 par. 1 (b) European Convention on Extradition. The author presents arguments concerning the broad international legal context of the analysed regulation, which develops and confirms the accuracy of the Supreme Court's stance on a broader than lexical

* dr, Akademia Leona Koźmińskiego (Polska), e-mail: krajnik@kozminski.edu.pl, ORCID: 0000-0001-9899-133X

interpretation of the term 'final discharge'. Moreover, the paper discusses the nature of the exception in question in the light of the standard of protection laid down in Article 52 par. 4 Constitution of the Republic of Poland.

Keywords: extradition, rule of speciality, European Convention on Extradition, cumulative sentence, cumulative penalty

W głosowanym postanowieniu Sąd Najwyższy zajął się problematyką wykładni jednego z wyjątków od zasady specjalności, unormowanym w art. 14 ust. 1 lit. b Europejskiej konwencji o ekstradycji (EKE)¹.

Poruszone zagadnienie – jak pokazały realia procesowe sprawy, na gruncie której zapadło ww. orzeczenie – wpływając na zakres obowiązywania zasady specjalności w pewnych układach procesowych, posiada istotne znaczenie praktyczne. W sprawie, na gruncie której powstała wątpliwość Sądu odwoławczego, wobec skazanego wykonywana była kara łączna pozbawienia wolności orzeczona w wyroku łącznym wydanym z naruszeniem zasady specjalności. Po wykonaniu innej jednostkowej kary objętej ekstradycją, na podstawie art. 9 § 4 k.k.w.², wstrzymano wykonanie wadliwego wyroku łącznego, co uniemożliwiło wykonanie orzeczonych nim kar łącznych pozbawienia wolności i grzywny³. Skazany, po opuszczeniu zakładu karnego, przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieprzerwanie przez ponad 45 dni. Dodać przy tym należy, że został prawidłowo pouczony o możliwych konsekwencjach pozostawania na terytorium Polski. Ostatecznie, na skutek kolejnego skazania, wydano nowy wyrok łączny, obejmujący także kary jednostkowe nieobjęte ekstradycją, powołując się na wystąpienie wyjątku od zasady

¹ Sporządzonej w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r. wraz z Protokołem dodatkowym do powyższej konwencji, sporządzonym w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. i Drugim protokołem dodatkowym do powyższej konwencji, sporządzonym w Strasburgu dnia 17 marca 1978 r., Dz.U. z 1994 r., nr 70, poz. 307; art. 14 ust. 1 lit. b: „osoba wydana nie będzie ścigana, skazana ani też pozbawiona wolności w celu wykonania kary lub zastosowania środka zabezpieczającego ani też poddana jakimkolwiek innym ograniczeniom wolności osobistej za jakiegokolwiek przestępstwo popełnione przed wydaniem, inne niż to, w związku z którym nastąpiło wydanie, z wyjątkiem następujących wypadków: (...)

b) jeżeli, mając ku temu możliwość, osoba wydana nie opuściła w ciągu 45 dni od daty jej ostatecznego zwolnienia terytorium Strony, której została wydana, lub po jego opuszczeniu powróciła na nie”.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. z 2023 r., poz. 127 ze zm.; dalej k.k.w.

³ W orzecnictwie ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym: „zasada specjalności sformułowana w art. 607e § 1 k.p.k. stanowi przesłankę ujemną do orzeczenia kary łącznej obejmującej kary pozbawienia wolności wymierzone za przestępstwa inne niż te, które stanowiły podstawę wydania na podstawie europejskiego nakazu aresztowania. Rażące naruszenie art. 607e § 1 k.p.k. stanowi zarówno wydanie wyroku łącznego obejmującego kary pozbawienia wolności nieobjęte decyzją o przekazaniu, jak i wykonanie uprzednio orzeczonej kary łącznej obejmującej takie kary” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2022 r., I KK 343/22, LEX nr 3521321; zob. też powołane w tym orzeczeniu: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2020 r., II KK 2/20, LEX nr 3078349; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2014 r., V KK 357/13, OSNKW 2014/8/61, LEX nr 1491071; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., III KK 140/11, LEX nr 1044023).

specjalności określonego w art. 14 ust. 1 lit. b EKE. Sąd odwoławczy, rozpoznając apelację obrońcy skazanego, zwrócił się z pytaniem prawnym:

czy zwrot „ostatecznego zwolnienia z terytorium Strony, której została wydana”, współokreślający wyjątek z art. 14 ust. 1 lit. b od zasady ograniczenia ścigania nakreślonej w art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze europejskiej konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r. (wraz z Protokołami dodatkowymi z dnia 15 października 1975 r. i z dnia 17 marca 1978 r.; Dz.U. z 1994 r. Nr 70, poz. 307), należy rozumieć w ten sposób, że dotyczy on także sytuacji, kiedy osoba skazana nie opuściła terytorium Polski w terminie 45 dni od daty jej zwolnienia z zakładu karnego z powodu istnienia przeszkód prawnych nakreślonych w art. 14 ust. 1 do wykonania kary, w związku z którą nastąpiła ekstradycja lub po takim zwolnieniu i wyjeździe w terminie 45 dni powróciła na terytorium Polski, przy założeniu, że na osobę tę przy opuszczaniu zakładu karnego nie nałożono żadnych ograniczeń co do prawa do dysponowania własną osobą, w tym swoim miejscem pobytu?

Określenie granic zasady specjalności stanowi również istotne wyzwanie w wymiarze aksjologii systemu prawa. Jak bowiem wskazuje się w literaturze:

z jednej strony zbyt szerokie stosowanie zasady specjalności uznawane jest za czynnik ograniczający możliwość wynikającego z suwerenności państwowej karania osób popełniających czyny zabronione w obrębie jurysdykcji karnej kraju żądającego wydania, co w konsekwencji ogranicza skuteczność systemu ekstradycyjnego, z drugiej z kolei, zbyt wąskie stosowanie tej przesłanki może powodować naruszenie uprawnień procesowych osoby przekazywanej w drodze ekstradycji⁴.

Poza tym, niezależnie od samych założeń co do realizowanego celu, jego osiągnięcie wymaga stosowania określonej techniki prawodawczej, która – na gruncie prawno-międzynarodowym – musi uwzględniać różnorodność porządków prawnych państw-stron konwencji, a przez to z konieczności operować pojęciami ogólnymi, których dopasowanie w ramach określonego porządku krajowego zdaje się możliwe jedynie na gruncie orzecznictwym. Taką rolę jawi się pełnić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2023 r., I KZP 13/22⁵, w którym wyrażono tezę, zgodnie z którą: „**pojęcie «ostatecznego zwolnienia z terytorium Strony, której została wydana», współokreślające wyjątek z art. 14 ust. 1 lit. b od zasady ograniczenia ścigania nakreślonej w art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze Europejskiej konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r. (...) może się również odnosić do sytuacji, w której zwolnienie nastąpiło w związku ze stwierdzeniem przeszkody do wykonania kary pozbawienia wolności, wynikającej z obowiązywania zasady specjalności**”.

W piśmiennictwie dotyczącym ekstradycyjnej zasady specjalności podkreśla się, że zasada ta nie jest nieograniczona w czasie, lecz ustaje po pewnym okresie, jeśli zbieg dobrowolnie pozostaje w państwie wnioskującym po zwolnieniu⁶. Trafnie akcentuje się więc samą wolę pozostawania skazanego w państwie, któremu został wydany, przez okres, który nie pozostawia wątpliwości co do podjętej przez niego

⁴ S. Milczanowski, *Uwagi na temat zasady specjalności jako przesłanki ekstradycyjnej*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2009, t. XXV, AUW nr 3165, Wrocław, s. 129.

⁵ OSNK 2023/3/10, LEX nr 3500602.

⁶ T. Vogler, *The Rule of Speciality in Extradition Law*, „International Review of Penal Law. Extradition” 1991, vol. 62, nr 1–2, s. 238.

decyzji. W tym kontekście wyraźnie przebija się pragmatyczny aspekt omawianego wyjątku od zasady specjalności, gdzie istotna jest faktyczna swoboda dysponowania własną osobą.

Omawiany wyjątek związany jest z charakterem zasady specjalności. Jak wskazuje się w literaturze, z powołaniem się na stanowisko włoskiego Sądu Kasacyjnego:

ograniczenie zakresu ścigania, stanowiącego wyjątek od zasady pełnej jurysdykcji karnej wobec wszystkich osób znajdujących się na terytorium państwa, muszą się kończyć z upływem określonych terminów i dlatego też umowy międzynarodowe takie terminy przewidują. Jeżeli wydany w oznaczonym czasie państwa nie opuści, mimo że mógł to uczynić, to tym samym przejawia wolę pozostania na jego terytorium z czym wiąże się poddanie już bez żadnych ograniczeń ustawodawstwu krajowemu⁷.

Problem interpretacyjny, co do którego wypowiedział się Sąd Najwyższy, dotyczy fundamentalnej kwestii rozumienia pojęcia ostatecznego zwolnienia (*final discharge*), czy jego treść należy postrzegać przez pryzmat płaszczyzny ontologicznej – sytuacji faktycznej osoby wydanej, tj. nieskrępowanego dysponowania swoją osobą, czy też należy także uwzględnić warstwę normatywną, a więc obowiązujące w obrocie prawnym judykaty, dotyczące sfery wolności osobistej skazanego, nawet jeśli zawarte w nich rozstrzygnięcia nie będą możliwe do wykonania.

Należy przy tym podkreślić, że problemowy zwrot należy interpretować autonomicznie, niezależnie od treści regulacji polskiego Kodeksu postępowania karnego⁸, czyli art. 599 k.p.k. czy art. 607e § 3 pkt 2 k.p.k., co sugerował Sąd odwoławczy w pytaniu prawnym. Trafnie Sąd Najwyższy zauważył, że odwoływanie się do tych przepisów na potrzeby interpretacji stypulacji konwencyjnej stanowiłoby naruszenie zakazu wykładni synonimicznej. W ww. unormowaniach mowa jest bowiem wprost o momencie „prawomocnego zakończenia postępowania”⁹, a nie o „ostatecznym zwolnieniu”, które z kolei występuje w innych aktach prawa międzynarodowego na gruncie analogicznych regulacji – w art. 27 ust. 3 lit. a decyzji ramowej z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie Europejskiego Nakazu Aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi¹⁰ oraz w art. LAW.SURR.106 ust. 2 lit. a umowy o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej z jednej strony a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – z drugiej¹¹.

Sąd Najwyższy w głosowanym orzeczeniu podkreślił, że:

możliwość takiej, szerszej, wykładni potwierdza inna redakcja art. 14 ust. 1 lit. b EKE w porównaniu do 599 k.p.k. i art. 607e § 3 pkt 2 k.p.k., gdzie mowa jest o zdarzeniach prawnych, mających konkretne, ściśle „zakotwiczenie” (podłoże) normatywne, tj. prawo-

⁷ Z. Knypl, *Europejska konwencja o ekstradycji. Komentarz*, Sopot 1994, s. 157.

⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.; dalej k.p.k.

⁹ W art. 529 k.p.k. z 1969 r.: „w ciągu miesiąca od daty prawomocnego ukończenia postępowania, a w razie skazania – w ciągu 2 miesięcy od daty odbycia lub darowania kary”.

¹⁰ Dz. Urz. UE L z 2002 r., nr 190, s. 1.

¹¹ Dz. Urz. UE L 149, z dnia 30 kwietnia 2021 r.; [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22020A1231\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22020A1231(01)) (dostęp: 14.08.2023).

mocne zakończenie postępowania karnego lub odbycie albo wykonanie kary, nie zaś tylko ontologiczne, jak właśnie faktyczne zwolnienie, które ma być wprawdzie ostateczne, ale nie ma wyraźnych kryteriów normatywnych dla oceny tej ostateczności (co jest zrozumiałe wobec międzynarodowego charakteru art. 14 ust. 1 lit. b EKE).

Również w literaturze dostrzeżono różnicę pomiędzy analogicznymi regulacjami porządku krajowego i decyzji ramowej w sprawie ENA¹². Wskazano przy tym, że nawet na gruncie polskich regulacji hipoteza dotyczy określonego zachowania, natomiast dyspozycją jest uchylenie zasady specjalności, „a nadto ma to miejsce w sytuacji, gdy osoba uprzednio przekazana znajduje się (wciąż albo ponownie) na terytorium RP, a więc w granicach zasady terytorialności stosowania ustawy karnej (art. 5 k.k.)”¹³. Innymi słowy, dyspozycją jest zniesienie pewnej dodatkowej ochrony prawnej (gwarancji bezkarności) dla osoby przekazanej¹⁴. Główna przesłanka zastosowania omawianego wyjątku od zasady specjalności, związana z postawą skazanego, ma charakter toku postępowania.

Niezależnie od tego trafnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na subsydiarny charakter przepisów zawartych w Dziale XIII k.p.k. („Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych”) względem m.in. wiążących Polskę umów międzynarodowych, z uwagi na obowiązywanie reguły kolizyjnej, ustanowionej w art. 615 § 2 k.p.k. Wzgląd na pierwszeństwo ratyfikowanej umowy międzynarodowej wynika już zresztą z unormowań konstytucyjnych¹⁵. Chociaż więc przepisy art. 599 k.p.k. i art. 607e k.p.k., wprowadzone odpowiednio w 2003 i 2004 r., miały dostosować polskie regulacje do prawa międzynarodowego i europejskiego¹⁶, to jednak ich treść nie pokrywa się z brzmieniem analogicznych unormowań zawartych w decyzji ramowej dotyczącej ENA czy właśnie art. 14 ust. 1 lit. b EKE.

Różnice w redakcji omawianego wyjątku od zasady specjalności ekstradycji widoczne są też w umowach bilateralnych, których Rzeczpospolita jest stroną. W niektórych traktatach dostrzec można stypulacje, które *explicite* odnoszą się do kwestii faktycznych, związanych ze swobodą poruszania się. Tak np. w umowie między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Indii o ekstradycji¹⁷ i umowie między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji¹⁸ mowa jest o terminie 30 dni od dnia, w którym osoba wydana **uzyskała możliwość swobodnego wyjazdu**. Podobnie sformułowana została umowa ekstradycyjna pomiędzy USA a Francją z 1996 r.¹⁹

¹² Ł. Stępkowski, *Zasada specjalności europejskiego nakazu aresztowania i art. 607e § 3 pkt 2 k.p.k. a możliwość ścigania wydanego obywatela polskiego za przestępstwa nieobjęte tym nakazem*, „Przegląd Sądowy” 2022, nr 5, s. 101–102.

¹³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.; dalej k.k.

¹⁴ *Ibidem*, s. 102.

¹⁵ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2007 r., II KK 134/07, OSNwSK 2007/1/1887, LEX nr 310647.

¹⁶ M. Mozgawa-Saj, *Ekstradycja w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2015, s. 42–43.

¹⁷ Podpisana w New Delhi dnia 17 lutego 2003 r., Dz.U. z 2005 r., nr 156, poz. 1304, art. 10 ust. 3 lit. b.

¹⁸ Sporządzona w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r., Dz.U. z 1999 r., nr 93, poz. 1066, art. 19 ust. 3 lit. b.

¹⁹ Użyto tam zwrotu: „(...) when having had the opportunity to do so, the person extradited did not leave the territory of the Requesting State within 30 days of his **final release** [podkr. – Sz.K.]”; art. 19 ust. 1 lit. b umowy o ekstradycji pomiędzy USA a Francją, podpisana

W literaturze opisującej amerykański model ekstradycji akcentuje się swobodę osoby wydanej w opuszczeniu USA i konsekwencje wynikające z pozostania na ich terytorium²⁰. Wprawdzie wśród okoliczności, które skutkowały uzyskaniem takiej swobody, wskazano jedynie orzeczenie o niepodleganiu ekstradycji, uniewinnienie lub zakończenie odbywania kary, to jednak nie może budzić wątpliwości, że decydujące znaczenie przyznano właśnie fizycznej możliwości opuszczenia Stanów Zjednoczonych.

Znaleźć można jednak umowy, w których użyto zwrotów odwołujących się do sytuacji prawnej osoby wydanej. W umowie między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach karnych, o ekstradycji i o przekazywaniu osób skazanych²¹: „zgoda ta nie jest wymagana w następujących wypadkach: (...) jeżeli osoba wydana nie opuściła terytorium tej Umawiającej się Strony, której została wydana, w ciągu miesiąca od dnia zakończenia postępowania w sprawie, a w razie jej skazania – od dnia odbycia kary.” Podobnie w umowie z Australią, gdzie mowa jest o osobie, która „miała możliwość opuszczenia terytorium Strony wzywającej i nie zrobiła tego w ciągu 45 dni od ostatecznego zwolnienia dotyczącego przestępstwa, za które osoba ta została wydana (...)”²².

Z. Knypl stwierdza natomiast, że:

ostateczne zwolnienie w rozumieniu art. 14 ust. 1 lit. b konwencji istnieje wówczas, kiedy na osobie wydanej nie ciąży już żadne obowiązki związane z postępowaniem lub wykonaniem kary. Warunkowe przedterminowe zwolnienie nie jest ostatecznym zwolnieniem, jeżeli zostało połączone z określonymi ograniczeniami swobody osoby zwolnionej. Wymieniona w tym przepisie możliwość opuszczenia terytorium, oznacza rzeczywistą możliwość, która nie istnieje np. w razie obłożnej choroby²³.

Komentator ten pisze o obowiązkach, co zdaje się korespondować ze zwrotem: *final discharge*, użytym w art. 14 ust. 1 lit. b EKE, który zdaje się odwoływać do warstwy normatywnej, w przeciwieństwie do sformułowania *final release*, odnoszącego się do faktycznego uwolnienia²⁴. Niemniej także i ten autor akcentuje fizyczną swobodę osoby warunkowo przedterminowo zwolnionej, która zależy od charakteru nałożonych obowiązków probacyjnych, obecnie orzekanych na podstawie art. 159 k.k.w. O ile taką swobodę może limitować czy – w perspektywie woli opuszczenia kraju – wyłączać dozór kuratora sądowego, osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, organizacji lub instytucji, do której działalności należą troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym, o tyle już większość obowiązków określonych w art. 72 § 1 k.k. zdaje się nie wiązać z obowiązkiem

23 kwietnia 1996 r., <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/02/02-201-France-Extradition.pdf#:~:text=The%20President%20of%20the%20United%20States%20of%20America,Exchanges%20of%20Letters%20of%20June%202%20and%2011> (dostęp: 16.08.2023).

²⁰ M.Ch. Bassiouni, *Extradition: The United States Model*, „International Review of Penal Law. Extradition” 1991, vol. 62, nr 1–2, s. 495.

²¹ Podpisana w Ankarze dnia 9 stycznia 1989 r., Dz.U. z 1991 r., nr 52, poz. 224; art. 21 ust. 2 lit. a.

²² Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Australią o ekstradycji, sporządzona w Kanberze dnia 3 czerwca 1998 r., Dz.U. z 2000 r., nr 5, poz. 51; art. 12 ust. 3.

²³ Z. Knypl, *Europejska konwencja...*, op. cit., s. 162.

²⁴ Zob. przyp. 15.

pozostawania na terytorium Polski, a zatem ich orzeczenie nie podważa stwierdzenia, że warunkowe przedterminowe zwolnienie cechowało się ostatecznością w rozumieniu art. 14 ust. 1 lit. b EKE.

Niezależnie od pewnych różnic terminologicznych, wydaje się, że w regulacjach prawno-międzynarodowych, w tym w ww. unormowaniu, przesłanka omawianego wyjątku od zasady specjalności ma charakter ontologiczny, tj. odnosi się do sytuacji faktycznej osoby wydanej, co koresponduje także z samą treścią art. 14 ust. 1 EKE: „Osoba wydana nie będzie ścigana, skazana ani też pozbawiona wolności w celu wykonania kary lub zastosowania środka zabezpieczającego ani też poddana **jakimkolwiek innym ograniczeniom wolności osobistej** za jakiekolwiek przestępstwo (...)”²⁵. Nie może dziwić, że wobec prawno-międzynarodowego charakteru aktu stypulacje w nim zawarte muszą cechować się większą elastycznością, która pozwoliłaby na stosowanie określonych unormowań traktatowych w różnych porządkach prawnych, a więc niezależnie od specyficznych instytucji prawa krajowego, które mogą mieć zastosowanie wobec osoby wydanej.

Potwierdza to treść niektórych oświadczeń i zastrzeżeń państw-stron do art. 14 ust. 1b EKE²⁶.

Szwajcarska Rada Związkowa oświadcza, że władze szwajcarskie uważają uwolnienie za ostateczne w rozumieniu artykułu 14, jeżeli pozwala ono wydanej osobie na swobodne poruszanie się bez łamania zasad sprawowania się i innych warunków nałożonych przez właściwą władzę. Dla władz szwajcarskich wydaną osobę w każdym wypadku uważa się za mogącą opuścić terytorium Państwa w rozumieniu niniejszego artykułu, jeżeli nie istnieje **faktyczna przeszkoda** [podkr. – Sz.K.] do opuszczenia go, jak choroba lub inne rzeczywiste ograniczenie jej swobody poruszania się.

Z kolei:

Izrael nie wyrazi zgody na wydanie w drodze odstępstwa od zasady ograniczenia ścigania (...) pod warunkiem, że przeciwko poszukiwanej osobie nie będzie toczyło się postępowanie oraz że nie zostanie ona skazana lub zatrzymana w celu wykonania kary, chyba że po opuszczeniu Państwa wzywającego do wydania dobrowolnie do niego powróci, albo jeżeli, **mając ku temu możliwości**, nie opuściła Państwa wzywającego w ciągu 60 dni.

Stanowisko Szwajcarii i Izraela nie pozostawia wątpliwości co do tego, że państwa te uzależniają zastosowanie wyjątku od zasady specjalności jedynie od zaistnienia samej tylko fizycznej możliwości opuszczenia państwa, któremu została wydana, co potwierdza trafność wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy w głosowanym orzeczeniu.

²⁵ Trzeba tutaj przytoczyć spostrzeżenie Z. Knypla, który zauważa, że: „w art. 14 ust. 1 słowa angielskie «jej wolność osobista nie może być ograniczona z innej przyczyny», przetłumaczono: «ani też poddana jakimkolwiek ograniczeniom wolności osobistej za jakiekolwiek przestępstwo popełnione przed wydaniem»”; Z. Knypl, *Europejska konwencja...*, op. cit., s. 144.

²⁶ Oświadczenie rządowe z dnia 31 marca 1994 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Europejskiej konwencji o ekstradycji, sporządzonej w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r., Dz.U. z 1994 r., nr 70, poz. 308.

Odnosząc się do sytuacji procesowej, która stanowiła podstawę do wystąpienia z pytaniem prawnym i wyrażenia stanowiska przez Sąd Najwyższy, należy podkreślić, że wyrok łączny wydany z naruszeniem zasady specjalności będzie zawsze wadliwy i nigdy nie będzie mógł zostać zgodnie z prawem wykonany. Bez znaczenia dla tej kwestii byłoby też wyjednanie zgody państwa wydającego na rozszerzenie ekstradycji, albowiem taki zabieg nie będzie konwalidował wyroku łącznego. Jeżeli zatem zwolnienie skazanego następuje w wyniku stwierdzenia wadliwości tego wyroku, która definitywnie uniemożliwia wykonanie orzeczonej w nim kary łącznej, to zwolnienie skazanego, na skutek wstrzymania wykonania wyroku, będzie ostateczne w sensie zarówno faktycznym, jak i prawnym, skoro przewidziany w art. 9 § 4 k.k.w. tryb wstrzymania wykonania wyroku nie przewiduje żadnych ograniczeń wolności osobistej osoby wydanej. Z tego względu tak literalne, jak i funkcjonalne odczytywanie analizowanej przesłanki wyjątku od zasady specjalności potwierdza możliwość rozszerzenia ścigania, niezależnie od występowania w obrocie prawnym wadliwego i niewykonalnego wyroku łącznego.

Warto też zauważyć, że to właśnie na skutek wygaśnięcia zasady ograniczenia ścigania może dojść do uregulowania sytuacji prawno-karnej skazanego, np. tak, jak w niniejszej sprawie, na skutek wydania nowego wyroku łącznego. Nie można wykluczyć także sytuacji, w których osoba wydana celowo pozostanie na terytorium państwa przyjmującego, które jest jego ojczyzną, aby uregulować swoją sytuację prawno-karną, niejako „rozliczyć” się z wymiarem sprawiedliwości i po wykonaniu ewentualnych kar, żyć na wolności w kraju swego pochodzenia.

Na koniec należy odnotować, że w wystąpieniu Sądu *ad quem* wyrażono także drugie pytanie o charakterze warunkowym tj. w przypadku pozytywnej odpowiedzi na pierwsze zagadnienie:

czy ww. wyjątek od zasady ograniczenia ścigania (zasady specjalności) może być stosowany w stosunku do obywatela polskiego w świetle uregulowań zawartych w art. 52 ust. 4 Konstytucji RP (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) oraz w związku z treścią prawa międzynarodowego zawartą w art. 3 Protokołu Nr 4 do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175) oraz w art. 12 ust. 4 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1997 r. Nr 38, poz. 167)? W tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego?

Odnosząc się do tego zagadnienia, trafnie Sąd Najwyższy zauważył, że zarówno w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 31 maja 2016 r.²⁷, jak i w komentarzach, w których wyrażono pogląd o niedopuszczalności stosowania wyjątku od zasady specjalności związanego z nieopuszczeniem kraju przez obywatela Polski, nie uargumentowano szczegółowo tego poglądu, w przeciwieństwie do stanowiska, które taką możliwość dopuszcza²⁸. Trudno zresztą wykazać logiczne powiązanie pomiędzy zjawiskiem wydania własnych obywateli czy też zakazaniem ich powrotu do kraju z omawianym wcześniej wyjątkiem od zasady specjalności, którego przesłankami – jak już wykazano – są: fizyczna swoboda osoby

²⁷ II AKZw 921/16, LEX nr 2087808, KSAG 2016/3/208-213.

²⁸ Zob. np. M. Mozgawa-Saj, *Ekstradycja w polskim...*, op. cit., s. 107–109.

wydanej oraz swoboda w podjęciu świadomej (prawidłowe pouczenie) decyzji woli co do pozostawania w kraju przy stosunkowo długim czasie do namysłu w myśl reguły: *volenti non fit iniuria*. Należy podkreślić, że jest on swoistym wyjątkiem od wyjątku, jaki tworzy sama zasada specjalności względem wykonywania przez państwo władztwa jurysdykcyjnego nad osobami przebywającymi na jego terytorium. W istocie wyraża on zatem nic innego jak zasadę terytorialności, która – co oczywiste – nie może być postrzegana jako niekonstytucyjna w świetle obowiązywania standardu określonego w art. 52 ust. 4 ustawy zasadniczej. Przyjęte rozwiązanie nie narusza zatem ani krajowych, ani międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka, a więc stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone co do tego zagadnienia również zasługuje na akceptację.

BIBLIOGRAFIA

- Bassiouni M.Ch., *Extradition: The United States Model*, „International Review of Penal Law. Extradition” 1991, vol. 62, nr 1–2.
- Knypl Z., *Europejska konwencja o ekstradycji. Komentarz*, Sopot 1994.
- Milczanowski S., *Uwagi na temat zasady specjalności jako przesłanki ekstradycyjnej*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2009, t. XXV, AUW nr 3165, Wrocław.
- Mozgawa-Saj M., *Ekstradycja w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2015.
- Stępkowski Ł., *Zasada specjalności europejskiego nakazu aresztowania i art. 607e § 3 pkt 2 k.p.k. a możliwość ścigania wydanego obywatela polskiego za przestępstwa nieobjęte tym nakazem*, „Przełąd Sądowy” 2022, nr 5.
- Vogler T., *The Rule of Speciality in Extradition Law*, „International Review of Penal Law. Extradition” 1991, vol. 62, nr 1–2.

Cytuj jako:

Krajnik S., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2023 r., I KZP 13/22 (aprobująca)*, „Ius Novum” 2023 (17) nr 4, s. 130–138. DOI: 10.26399/iusnovum.v17.4.2023.33/s.krajnik